

Джерело: Письменний В.В. Реформування податкової системи України на сучасному етапі державотворення // *Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах світової економічної кризи: матеріали наук. конф. проф.-викл. кладу, 15 квіт. 2009 р., м. Тернопіль.* – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – С. 108–111.

Письменний Віталій

К.е.н., викладач кафедри фінансів

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Упродовж останніх років в Україні зроблені виважені кроки на шляху до побудови такої податкової системи, яка відповідає б загальноновизнаним світовою практикою основоположним принципам оподаткування. Необхідно, передусім, відзначити розроблення проекту Податкового кодексу України, Хартії податкових відносин, Стратегії податкової реформи та Концепції реформування податкової системи України, що стали підґрунтям для проведення податкової реформи, перетворивши цей процес на планомірний і заздалегідь визначений. Зокрема, в них заслуговують на увагу положення щодо досягнення оптимального рівня податкового навантаження, розширення бази оподаткування, підвищення податкових ставок, зміни принципів надання податкових пільг тощо. Водночас ці документи не позбавлені істотних недоліків, які проявляються в неналежному висвітленні організаційних аспектів реформування податкової системи України.

Практика свідчить, що податкова система нашої держави орієнтована на надходження непрямих податків, насамперед, ПДВ, що залежить від обсягів господарських оборотів, а не від прибутковості підприємств. Так, у 2007 р. до державного бюджету надійшло 59,4 млрд. грн. даного платежу, що на 17,8% більше відповідного показника 2006 р. При цьому бюджетне відшкодування ПДВ становило 18,9 млрд. грн., що на 25,4% більше, ніж у попередньому році. [1, с. 46]. Із цього можна констатувати те, що зміщення акцентів податкової

системи України на справлянні даного платежу, з одного боку, стримує процес інвестування, а з іншого – спрямовує фінансові ресурси на непродуктивне споживання. Це, безперечно, перешкоджає адекватним діям товаровиробників на зростання споживчого попиту внаслідок збільшення доходів населення, а відтак веде до уповільнення зростання ринку продукції інвестиційного призначення та виробничого споживання.

Прямі податки, в першу чергу, податок на прибуток підприємств, відіграє не менш важливу роль в податковій системі нашої держави, ніж ПДВ. Зокрема, в 2007 р. до державного бюджету надійшло 34,0 млрд. грн. даного платежу, що на 31,3% більше відповідного показника 2006 р. На думку вітчизняних науковців, основною причиною цього стали значні темпи зростання економіки України протягом останніх років. Крім цього, необхідно відзначити про збільшення в 2007 р обсягів оподаткування прибутку приватних підприємств на 4,3 млрд. грн., або 28,4%, підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, – на 1,7 млрд. грн., або 40,3%, банківських установ – на 849,1 млн. грн., або 59,3% і страхових компаній – на 138,6 млн. грн., або 60,7% [1, с. 44]. Незважаючи на позитивну динаміку надходження даного платежу, його справляння потребує удосконалення порядку адміністрування та механізму попередження ухилення від оподаткування. Тим часом важливим є впровадження інвестиційних податкових пільг, що сприятиме більш раціональному використанню прибутку та стимулюватиме інвестиційну активність суб'єктів господарювання.

Аналізуючи стан надходження податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, слід відзначити, що в 2007 р. до державного бюджету надійшло 10,0 млрд. грн. даних платежів, тобто на 36,1% більше відповідного показника попереднього року. Стрімке зростання надходжень податків на міжнародну торгівлю у порівнянні з 2006 р. і перевиконання плану в 2007 р. відбулося, насамперед, за рахунок збільшення обсягів надходжень ввізного мита в сумі 9,6 млрд. грн., зокрема мита на нафтопродукти та транспортні засоби, а також мита на товари, що ввозяться суб'єктами підприємницької

діяльності (крім нафтопродуктів, транспортних засобів і шин до них). При цьому в 2007 р. надходження вивізного мита становили 291,4 млн. грн., що на 21,5 млн. грн., або 8,0% більше відповідного показника 2006 р. [1, с. 48–50]. Зважаючи на те, що питома вага даного виду мита є незначною, недовиконання надходжень не вплинуло на загальний рівень надходжень податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції.

Таким чином, зважаючи на низку проблем, характерних для податкової системи нашої держави, необхідно виокремити ключові напрямки реалізації податкової реформи в найближчій перспективі:

- розширення бази оподаткування за рахунок доходів, які раніше не оподатковувалися, та поширення реального податкового навантаження на платників, котрі практикують ухилення від оподаткування;
- вирівнювання умов оподаткування шляхом використання податкових пільг виключно як інструмента реалізації регулюючої функції податків, а також знаряддя проведення соціальної, інвестиційної та структурної політики;
- розподілення податкового навантаження за галузями економіки для мінімізації негативного впливу справляння податків на інвестиційну привабливість регіонів;
- підвищення граничних розмірів ставок тих податків, які не впливають на заощадження та інвестиції населення, передусім, акцизного збору на тютюнові й алкогольні вироби;
- зменшення вартості податкового адміністрування з урахуванням необхідності досягнення збалансованості між обсягом надходжень податків, а також витратами податкового апарату держави;
- спрощення процедури подання податкової звітності до податкових органів, впровадження її прийняття в електронному вигляді, зменшення паперового документообігу та приведення його до єдиних стандартів;
- зменшення невиправданого втручання органів державної податкової служби в діяльність суб'єктів господарювання, шляхом впровадження автоматизації процесу проведення податкових перевірок;

– удосконалення масово-роз’яснювальної роботи для досягнення порозуміння між усіма суб’єктами податкових відносин і формування позитивної громадської думки щодо податкової політики держави;

– впровадження інституту громадського контролю за сплатою податків, що сприятиме залученню представників громадськості до оскарження дій працівників органів державної податкової служби;

– прийняття Податкового кодексу України, що забезпечить об’єднання в одному нормативно-правовому документі масиву законодавчих актів, які регламентують порядок впровадження та механізм справляння податків.

Отже, перебудова в Україні податкової системи назріла, тому повинна мати форму цілісної стратегії. При цьому її необхідно розглядати як складову політики економічного та соціального зростання. Зрозуміло, що без активної участі в цій роботі науковців, економістів, політиків і громадськості, а також без використання позитивних надбань податкових систем зарубіжних країн розв’язати проблеми податкової реформи буде дуже складно, проте розпочинати роботу в цьому контексті потрібно сьогодні. Це дасть змогу створити в нашій державі стабільну податкову систему, забезпечити комплексний підхід до регулювання податкових відносин та оптимізувати структуру дохідної частини бюджету.

Література:

1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2007 рік / ІБСЕД, Проект “Реформа місцевих бюджетів в Україні”, RTI International – К.: 2008. – 136.